

**JEG KA' JO MÆRKE,
AT DE VOKSNE IKKE
KA' LI' MIG**

AF HEIDI TRUDE HOLM, UCN act2learn

sammen gør vi dig bedre

UCN
act2learn

JEG KA' JO MÆRKE, AT DE VOKSNE IKKE KA' LI' MIG

Folkeskolen som ramme om udvikling af de professionelle relationskompetencer.

AF HEIDI TRUDE HOLM, UCN act2learn

Denne artikel argumenterer for, at relationskompetencer hos de voksne fagpersoner i skolen bør have samme status, når der planlægges kompetenceudvikling som eks. opkvalificering af linjefag og uddannelse af faglige vejledere. De voksnes relationskompetencer og de relationer som etableres mellem lærere/pædagoger og deres elever har afgørende betydning for den enkelte elevs trivsel, for elevens læringsmæssige udbytte og for det generelle lærings- og inklusionsmiljø i klassen.

Opfattelsen af barnet: De fornemmer det lynhurtigt

Udsagnet: *Jeg kan jo mærke, at de voksne ikke ka' li' mig*, som danner grundlag for inspirationen til indeværende artikel, stammer fra en dreng i 2. klasse. Det er et kort udsagn, udtalt med en umiddelbarhed som vi kender det bedst fra børn, og som nok netop derfor har sat sig fast i min bevidsthed.

For hvilke konsekvenser har det, hvis dem vi skal undervise, kan mærke, at vi helt grundlæggende faktisk ikke vil dem? Ikke tror på dem?

Psykologen Robert Rosenthal (1968) (McLeod, 1995) påviste, at der ses en direkte sammenhæng mellem de forventninger vi har til eleverne og de præstationer og den adfærd som heraf følger. Norske psykologers arbejde med at styrke samspillet mellem børn og deres voksne omsorgsgivere viser ligeledes, at det allerførste knudepunkt - den allerførste skillevej - som afgør, om en relation indfrier et mål om at støtte udvikling, læring og livsmestring, skal findes, når vi betragter *omsorgsgivers opfattelse af barnet* (Hundeide i: Nielsen, 2014, Perry & Szalavitz, 2011).

Relationskompetencer – det er da noget vi bare har?

Som underviser i UCNs efter- og videreuddannelsesafdeling, act2learn, møder jeg fra tid til anden antagelsen om, at relationskompetencer er *noget man bare har, og noget man bare kan*. Heri ligger en implicit antagelse om, at det er et udviklingsområde som vi ikke behøver at rette særskilt opmærksomhed på. Forholder det sig således? Er relationskompetencer noget man "bare har"?

Ja – og nej! For alle mennesker, i alle aldre, gør det sig gældende, at der i vores biologi og psykologi findes en relationel og intersubjektiv drivkraft, som qua vores tidligste samspilserfaringer, former de psykologiske og kommunikative grundtoner, som har afgørende betydning for den kommunikation, interaktion og det samspilsrepertoire vi hver især bevæger os ud i verden med (Wennerberg, 2011). Men det er misforstået, hvis vores *væren* i disse henseender opfattes som færdigudviklet. Kompetencer findes nemlig på mange niveauer:

Hvad vil det sige at være kompetent i relationen til børn og unge?

En kompetence har iflg. professor Knud Illeris (2011) karakter af kapaciteter, dispositioner og potentialer som realiseres gennem bestemte handlinger i bestemte situationer. At de realiseres har den betydning, at vi ikke kan vurdere nogen som kompetent, eller ej, uden at der er koblet handling og praksis på grundlaget for vores vurdering. Kompetencer findes på mange niveauer: de kan være ubevidste og have habituel karakter ligesom de hos professionelle kan vurderes ud fra den enkeltes evne til: *At handle i relation til bestemte, kendte, ukendte og uforudsigelige situationer* (ibid.:33).

No man is an island entire of itself (John Donne, 1624)

Det latinske ord *relatio*, betyder direkte oversat bære eller henhøre. I den engelske ordbog defineres en relation mellem mennesker som: *The way in which one person or thing is connected with another*.

Denne definition af forbundethed mellem mennesker (som også ses i det berømte Donne-citat) finder vi ligeledes hos den norske psykolog, Anne-Lise Løvlie Schibbye (2005). Hendes dialektiske relationsforståelse, som med afsæt i bl.a. tilknytningsteorien, beskriver, at vi i vores relationer, gennem hele livet, står i forbindelse med, påvirker og påvirkes af de mennesker og de samspil vi indgår i. Vi skaber gensidigt hinandens forudsætninger og udviklingsmuligheder i et relationelt rum: dette rum kan være stort og rummeligt, eller trangt og begrænsende.

I læringsmiljøerne rundt omkring i de danske Folkeskoler, vil relationskompetente voksne jf. Illeris og Schibbye være kendetegnet ved deres repertoire, deres evner til at *tune sig ind* – både emotionelt, verbalt, i deres handlinger, ved deres evner til at skabe de store, rummelige rum samt ved deres bevidste strategier i mødet med de børn de hver dag møder. Arbejdet med at indgå i relationer, med egen kommunikation,

med mentalisering og samspil på mikro- og makroniveau når principielt aldrig et slutpunkt.

Jeg har hele tiden en opmærksomhed på mig selv – for eksempel når jeg kan høre, at min stemme er ved at blive skinger, så skruer jeg lige ned, for der er ingen der gider at høre på én med skinger stemme (...) en rettethed mod sig selv hele tiden (Klinge, 2010)

Relationskompetencer som bærende kraft i arbejdet med trivsel og læring

Dansk Clearinghouse (2008) peger i et stort nordisk review på de tre lærerkompetencer, som er afgørende for elevernes læring: *Fagdidaktisk kompetence, klasseledelseskompetence og relationskompetence*. Relationskompetencen er vævet ind i fagdidaktikken såvel som i den klasseledelsestilgang som den pågældende lærer primært anvender i klassen. Undersøgelser i både ind- og udland viser, at den relationskompetente lærer formår at opfange emotionelle, verbale og nonverbale tegn fra eleverne således det bliver muligt at justere indholdet i undervisningen og didaktikken på en måde som motiverer og skaber interesse for det faglige indhold (Jennings & Greenberg, 2009. Klinge, 2016). Hos Hattie (2009) ses det ligeledes, at interaktion og kontakt mellem lærere og elever er den vigtigste faktor for god undervisning, målt på elevernes præstationer.

Når vi spørger eleverne selv, er lærere der er socialt og følelsesmæssigt afstemte, og lærere som giver eleverne oplevelsen af at de har en reel betydning – at de er *nogen og noget* – de samme lærere, som i forskningen påvises at skabe de bedste resultater ift. trivsel og læring (Jennings & Greenberg, 2009. Paro & Pianta, 2003. Klinge, 2016). Omvendt påvises det, at vi fortsat i de danske skoler kan finde, mange elever som er bange for deres lærere, som oplever at deres motivation for at lære daler når de er sammen med de lærere som ikke vil dem på en oprigtig og inspirerende måde. Dette ses bl.a. i seneste skud på stammen herhjemme – i forskning af betydningen af relationskompetente lærere – hvor vi finder Luise Klinge, hvis ph.d. studie (2016) med al tydelighed viser, at der fortsat er behov for uddannelse inden for relationskompetenceområdet på de danske skoler, samtidig med at hun belyser, hvor "lidt" der nogle gange skal til: Lærere kan agere relationskompetente i hver eneste handling, og eleverne aflæser lynhurtigt, om den pågældende lærer har positive forventninger til dem eller ej, ligesom de aflæser sindstilstanden hos den voksne.

Det lillebitte didaktiske greb, at læreren spørger: "Har du forstået det?". Det går barnet ind og tolker som "min lærer er interesseret i at lære mig det her" (Klinge, 2010)

Kan vi skabe (flere) mirakler?

Mange lærere skaber mirakler i deres klasser ved at få alle elever til at blomstre, både menneskeligt og fagligt (Klinge, 2012)

Forskningen viser altså med al tydelighed, at de voksnes relationskompetencer er af ganske afgørende betydning for, at

man som lærer eller pædagog lykkes med at skabe klasse- og skolemiljøer hvor børn sikres de bedste muligheder for trivsel og læring (Jennings & Greenberg, 2009. Klinge, 2013). Når man er barn, er oplevelsen af tryghed og trivsel en grundlæggende og afgørende forudsætning for at læring er mulig. Det er i vores relationer, at denne tryghed skabes (Bateman & Fonagy, 2012. Bowlby, 1988).

Lærere og pædagoger varetager én af samfundets allervigtigste opgaver: at være med til at udvikle, forme og danne alle de titusindvis af børn og unge mennesker som i fremtiden skal være de bærende kræfter i vores samfund. Det er en kæmpe opgave, og derfor har de brug for viden og værktøjer så de kan blive *endnu* dygtigere og meget mere bevidste om eget repertoire og egne personlige såvel som didaktiske og ledelsesmæssige virkemidler i relation til de børn og unge de arbejder med.

Jf. definitionen af kompetencebegrebet i denne artikel bør lærere og pædagoger i skolen grund- og efteruddannes på en sådan måde, at de formår at bevæge sig på et taksonomisk kompetenceniveau hvor den enkelte handler og kommunikerer med afsæt i en bevidsthed om hvad han/hun gør, hvorfor og hvordan i relation til eleverne.

HVIS DU VIL VIDE MERE

Hedi Trude Holm

+45 7269 1731

hho@ucnact2learn.dk

Referencer

Bateman, A.W. & Fonagy, P. (2012): Handbook of Mentalizing in Mental Health Practice. American Psychiatric Association

Bowlby, J. (1988) A secure base. Parent-Child Attachment and Healthy Human Development. Basic Books

Hattie, J. (2009): Visible Learning: A Synthesis of over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. Routledge.

Hundeide, K. (2004): Relationsarbejde i institution og skole. Dafolo

Hundeide, K. (2014): ICDP-programmet – et relationsorienteret og empati-baseret program rettet mod barnets omsorgsgivere i: Nielsen, M.M. (2014): Relations- og ressourceorienteret pædagogik. ICDP. Dafolo

Jennings, P.A & Greenberg, M.T. (2009): The pro-social classroom: teachers social and emotional competence in relation to student and classroom outcomes. Review of Educational Research, 79 (1), 491-525

Klinge, L. (2016): Lærers relationskompetence: En empirisk undersøgelse af, hvordan lærers relationskompetence viser sig i interaktioner med elever og klasser i almenundervisningen i folkeskolen. Ku, Det Humanistiske Fakultet

Klinge, L. (2013): Hvordan skaber en lærer positive relationer til sin klasse? DCUM, 18. feb. 2013

Klinge, L. (2012): Skoleelever lærer mindre, når læreren skælder ud. Videnskab.dk <http://videnskab.dk/kultur-samfund/skoleelever-laerer-minde-nar-laereren-skaelder-ud>

Klinge, L. (2010): Styrk relationerne. Folkeskolen 09/2010

La Paro, K.M. & Pianta, R.C. (2003): CLASS: Classroom assessment scoring system. Charlottesville: University of Virginia Press

McLeod, S. (1995): Pygmalion or Golem? Teacher Affect and Efficacy. College Composition and Communication 46 (3): 369-386.

Nordenbo, Svend Erik m.fl. 2008: Læringskompetanser og elevers læring i barnehage og skole. Et systematisk review. Kunnskapsdepartementet, Oslo, Danmark Pædagogiske universitetsforlag og Dansk Clearinghouse for uddannelsesforskning.

Perry, B.D. & Szalavitz, M (2011): Drengen der voksede op som hund. Gyldendal Akademisk

Rosenthal, R. & Jacobson, L. (1968): Pygmalion in the classroom: teacher expectation and pupils' intellectual development. New York: Holt, Rinehart and Winston

Schibbye, Anne-Lise (2005). Relationer – Et dialektisk perspektiv. Akademisk Forlag, København.